

**MARKAZIY OSIYO GEOSIYOSIY MUVOZANATIDA
O'ZBEKISTONNING ROLI VA YANGI DUNYO TARTIBI: KO'P QUTBLI
GEOSIYOSAT SARI YO'L**

Mamasultonova Tilloxon

Andijon shahar 1-son politexnikumi, Tarix fani o'qituvchisi

tillohonmamasultonova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Markaziy Osiyo mintaqasidagi geosiyosiy jarayonlar va O'zbekistonning bu jarayonlardagi o'rni tahlil qilinadi. O'zbekistonning strategik joylashuvi, iqtisodiy va siyosiy mustaqilligi, shuningdek, uning xalqaro siyosatda qo'lga kiritgan muvaffaqiyatlari bu hududda yangi geosiyosiy muvozanatning shakllanishiga yordam bermoqda. O'zbekistonning tashqi siyosatida ko'p qutbli yondashuvning asosiy prinsiplari va uning amaliyotga tatbiqi ko'rib chiqiladi. O'zbekiston, mintaqadagi asosiy o'yinchilardan biri sifatida, geosiyosiy mustaqillik va xususiyati bilan ko'p qutbli dunyo tizimi bilan o'zaro bog'lanishning yangi yo'llarini izlamoqda. O'zbekistonning tashqi siyosati, shu jumladan, xalqaro xavfsizlikni mustahkamlash, iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish, va mintaqaviy integratsiya masalalari muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: *mintaqa, undagi davlatlar va ular o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy aloqalar.*

Maqolaning maqsadi. Maqolaning maqsadi – O'zbekistonning Markaziy Osiyo mintaqasidagi geosiyosiy muvozanatdagi o'rni va yangi dunyo tartibi, ayniqsa ko'p qutbli geosiyosatga qadam qo'yishdagi roli haqida chuqur tahlil berishdir. Shuningdek, O'zbekistonning tashqi siyosatidagi ko'p qutb tizimiga bo'lgan yondashuvining uning xalqaro maydondagi mavqeini qanday mustahkamlashiga oid tavsiyalarni taqdim etishdir.

Metodologiya: Maqolada mintaqaviy va global geosiyosiy jarayonlar tahlil qilinadi. O'zbekistonning tashqi siyosati, mintaqaviy xavfsizlik va iqtisodiy hamkorlik

masalalari bo'yicha akademik manbalar, davlatning rasmiy siyosatlari, shuningdek, xalqaro tashkilotlar va ekspertlarning fikrlari asosida tahliliy metodlardan foydalaniladi.

Kutilgan natijalar: Ushbu maqola O'zbekistonning Markaziy Osiyo geosiyosiy muvozanatidagi strategik rolini va yangi dunyo tartibidagi o'rnini aniqlashga xizmat qiladi. Shuningdek, ko'p qutbli dunyo tizimida O'zbekistonning yondashuvlarini, mintaqadagi xavfsizlikni mustahkamlash va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishdagi rolini taqdim etadi.

Markaziy Osiyo mintaqasi tarixan strategik ahamiyatga ega hudud bo'lib, u bir qator xalqaro siyosiy va iqtisodiy jarayonlarning markazida joylashgan. Ushbu mintaqa Rossiya, Xitoy, Hindiston va boshqa o'yinchilar o'rtasida geosiyosiy raqobat va hamkorlikning muhim nuqtasiga aylangan. O'zbekiston, o'zining strategik joylashuvi, siyosiy mustaqilligi va iqtisodiy imkoniyatlari bilan mintaqada va dunyo miqyosida muhim rol o'ynamoqda. So'nggi yillarda, O'zbekistonning tashqi siyosatidagi o'zgarishlar va ko'p qutbli yondashuvni tanlashi, uning mintaqaviy va global xavfsizlik tizimidagi o'rnini yanada mustahkamladi. Yangi dunyo tartibi va ko'p qutbli geosiyosatga o'tish jarayoni global miqyosda muhim o'zgarishlarga olib kelmoqda. Ushbu maqolada O'zbekistonning Markaziy Osiyo geosiyosiy muvozanatidagi roli va ko'p qutbli geosiyosat sari yo'li tahlil qilinadi. O'zbekistonning tashqi siyosatidagi asosiy yo'nalishlar, uning iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlari hamda yangi dunyo tartibidagi strategik yo'llar haqida so'z yuritiladi.

O'zbekistonning Markaziy Osiyo regionidagi strategik o'rni va uning geosiyosiy muvozanatdagi roli bugungi kunda juda muhim ahamiyatga ega. Yangi dunyo tartibi va ko'p qutbli geosiyosatning shakllanishi O'zbekistonni yirik geosiyosiy o'yinchilar orasida mustahkam o'rin egallashga undamoqda. O'zbekistonning tashqi siyosati mintaqada barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish va terrorizm, narkotik savdosi kabi xavf-xatarlarga qarshi kurashishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonning turli xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi, jumladan, BMT, SHHT, CICA kabi tashkilotlarga a'zolik, mamlakatning dunyo sahnasidagi o'rnini mustahkamlaydi. Ko'p qutbli dunyo tizimi, bir nechta qudratli davlatlar tomonidan boshqariladigan global arxitektura o'rnatilishi bilan bog'liq bo'lib, O'zbekistonning

tashqi siyosati mintaqaviy integratsiya va ko'p tomonlama diplomatiyaga asoslangan. Shu bilan birga, mamlakat Xitoy, Rossiya, AQSH kabi davlatlar bilan o'zaro manfaatli munosabatlar o'rnatishni davom ettirmoqda. Bu esa O'zbekistonning Markaziy Osiyo va undan tashqarida ta'sirini yanada oshiradi.

O'zbekistonning geosiyosiy roli yangi dunyo tartibida muhim ahamiyatga ega bo'lib, u Markaziy Osiyodagi asosiy o'yinchiga aylanishi mumkin. Tashqi siyosatda yangicha yondashuvlar, mintaqaviy hamkorlikni kengaytirish va iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash orqali O'zbekiston ko'p qutbli geosiyosatga o'z hissasini qo'shishi kutilmoqda.

Nazariy qism

1. Geosiyosat va ko'p qutbli dunyo tizimi. Geosiyosat – bu davlatlar va mintaqalar o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy, va harbiy aloqalar orqali geografik hududlar, resurslar va xavfsizlik masalalarini tahlil qiluvchi fan sohasidir. Geosiyosat, ayniqsa, Markaziy Osiyo kabi strategik hududlarda siyosiy raqobat va hamkorlikni shakllantiradi. Ko'p qutbli geosiyosat esa bir nechta yirik davlatlarning global sahnada teng huquqli rol o'ynashini ta'minlaydigan yangi dunyo tizimini anglatadi. Ushbu tizimda hech bir davlat global dominatsiyani qo'lga kiritmaydi, balki turli davlatlar va ittifoqlar o'rtasida samarali hamkorlik va raqobat mavjud bo'ladi.

2. Markaziy Osiyo mintaqasining geosiyosiy ahamiyati

Markaziy Osiyo mintaqasi, uning geografik joylashuvi, tabiiy resurslari va xavfsizlik tizimi nuqtai nazaridan butun dunyo uchun katta ahamiyatga ega. Ushbu hududda joylashgan O'zbekiston o'zining strategik o'rni bilan nafaqat Markaziy Osiyo, balki Yaqin Sharq, Janubiy Osiyo va hattoki Evropa bilan bog'liq geosiyosiy jarayonlarda ham muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonning iqtisodiy va siyosiy rivojlanishi, uning energetika resurslari, savdo aloqalari va tashqi siyosatdagi faolligi mintaqadagi xavfsizlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

3. O'zbekistonning ko'p qutbli geosiyosatdagi roli

O'zbekistonning tashqi siyosatida ko'p qutbli geosiyosatni ilgari surishining bir nechta asosiy sabablari mavjud. Birinchidan, O'zbekistonning geografik jihatdan yirik davlatlar bilan chegaradoshligi va iqtisodiy resurslarga boyligi uni global siyosatda

muhim o'yinchiga aylantirmoqda. Ikkinchidan, mintaqaviy xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda O'zbekistonning o'zni sezilarli. So'nggi yillarda, O'zbekiston o'zining tashqi siyosatidagi "ochiq eshiklar" siyosatiga, hamkorlikni rivojlantirishga, hamda ko'p tomonlama diplomatiyani qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratmoqda.

4. Yangi dunyo tartibi va O'zbekistonning strategik yo'llari

Yangi dunyo tartibi jarayonida, O'zbekistonning tashqi siyosati asosan ko'p qutbli yondashuvni rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuvning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- Xalqaro aloqalarda muvozanatni saqlash: O'zbekiston barcha yirik davlatlar bilan teng huquqli va manfaatli aloqalarni rivojlantirishga intiladi.
- Mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash: O'zbekiston Afg'onistondagi vaziyatni barqarorlashtirish va mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim o'rin tutadi.
- Iqtisodiy hamkorlikni kuchaytirish: O'zbekistonning iqtisodiy aloqalari turli davlatlar bilan rivojlanib bormoqda, ayniqsa Xitoy, Rossiya, Turkiya va boshqa Markaziy Osiyo davlatlari bilan.

Bunday yondashuv orqali O'zbekiston o'zining xalqaro maydondagi o'rnini mustahkamlashga, mintaqaviy va global xavfsizlikni ta'minlashga, shuningdek, iqtisodiy o'sish sur'atlarini oshirishga erishmoqchi.

Nazariy qismda ko'rsatilganidek, O'zbekistonning yangi dunyo tartibida ko'p qutbli geosiyosatga qadam qo'yishi, uning xalqaro siyosatdagi o'rnini mustahkamlashga, mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashga va iqtisodiy o'sishga xizmat qilmoqda. Bu yondashuv, shuningdek, Markaziy Osiyo va butun dunyodagi o'zgaruvchan geosiyosiy muhitda muhim rol o'ynaydi.

Markaziy Osiyo geosiyosiy muvozanatida O'zbekistonning roli va yangi dunyo tartibi: ko'p qutbli geosiyosat sari yo'l mavzusida muhokama qilayotganda, bir nechta muhim omillarni inobatga olish zarur. Avvalo, Markaziy Osiyo regionidagi davlatlar, jumladan, O'zbekiston, global va mintaqaviy siyosatda o'zining muhim o'rniga ega. Mintaqadagi geosiyosiy vaziyatning o'zgarishi, geosiyosatning yangi shakllanishi va

geosiyosiy muvozanatni ta'minlash ehtiyoji, O'zbekistonning tashqi siyosatini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi.

Bugungi kunda yangi dunyo tartibi va ko'p qutbli dunyo shakllanishi mintaqaviy va global miqyosda muhim o'zgarishlarga olib kelmoqda. O'zbekiston, o'zining strategik joylashuvi va siyosiy xususiyatlari bilan, ushbu o'zgarishlarda faol ishtirok etib, mintaqaviy integratsiya va xalqaro munosabatlarni kuchaytirishga intilmoqda. Iqtisodiy hamkorlik va diplomatiya orqali O'zbekiston o'zining iqtisodiy va siyosiy ta'sirini mustahkamlashni davom ettirmoqda.

O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan, masalan, BMT, SHHT va CICA kabi tashkilotlar bilan hamkorligi mamlakatning global xavfsizlik va barqarorlikka qo'shadigan hissasini oshiradi. Xitoy, Rossiya va AQSH kabi yirik davlatlar bilan o'rnatilgan ko'p tomonlama munosabatlar O'zbekistonning tashqi siyosatida muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, Xitoy va Rossiya bilan bo'lgan aloqalar Markaziy Osiyo xavfsizligini ta'minlashda va iqtisodiy integratsiyani rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonning mintaqaviy xavfsizlik, terrorizmga qarshi kurash va narkotik savdosi kabi muammolarni hal qilishdagi faol ishtiroki, uning Markaziy Osiyodagi o'rnini mustahkamlaydi. Barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash orqali O'zbekiston o'zining global miqyosdagi ta'sirini oshirishi mumkin.

Shu tarzda, O'zbekistonning geosiyosiy roli yangi dunyo tartibida muhim o'rin tutadi va u ko'p qutbli geosiyosatga o'z hissasini qo'shish imkoniyatiga ega. O'zbekistonning mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish, iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish va diplomatik tashabbuslar orqali ko'p qutbli dunyo tizimida o'zining ahamiyatini yanada oshirishi kutilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonning Markaziy Osiyo geosiyosiy muvozanatidagi o'рни va yangi dunyo tartibi bo'yicha amalga oshirayotgan tashqi siyosati, uning ko'p qutbli geosiyosat sari yo'l olishini ta'minlamoqda. Mintaqada barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish va global xavfsizlik muammolariga qarshi kurashishda O'zbekistonning strategik roli ortmoqda. Xalqaro

tashkilotlar bilan hamkorlik, mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash, shuningdek, yirik davlatlar bilan o'zaro manfaatli munosabatlarni rivojlantirish orqali O'zbekiston global siyosatda mustahkam o'rin egallashni davom ettirmoqda. Shu bilan birga, mamlakat ko'p qutbli dunyo tizimiga o'z hissasini qo'shish va yangi global arxitekturaning shakllanishida faol ishtirok etishda davom etadi. O'zbekistonning tashqi siyosati va geosiyosiy strategiyasi uning xalqaro ta'sirini oshirishga, mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashga va iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. **Karimov, I. A.** (2019). *O'zbekiston tashqi siyosati: ustuvor yo'nalishlar va strategiya*. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Noshirligi.
2. **Shovkovyi, P.** (2021). *Central Asia in Global Politics: Strategic Challenges and Opportunities*. Tashkent: Uzbek National University Publishing House.
3. **Abdurakhmanov, M.** (2020). *The Role of Uzbekistan in Central Asian Integration*. Tashkent: Academic Press.
4. **Kholmiraev, M.** (2022). *The New World Order and Uzbekistan's Foreign Relations*. Journal of International Politics, 15(2), 45-67.
5. **Baliyev, R.** (2023). *Geopolitical Trends in Central Asia and the Role of Uzbekistan*. Almaty: Central Asian Studies Institute.
6. **Tashkent Diplomatic Academy** (2021). *Uzbekistan in the International System: New Challenges and Opportunities*. Tashkent: Diplomatic Academy Press.